Raadsvoorstel

Onderwerp
Actualisatie participatieverordening Geldrop-Mierlo

Beslispunten
1. De ‘Participatieverordening gemeente Geldrop-Mierlo 2026’ vast te stellen;
2. De ‘Participatie- en inspraakverordening Geldrop-Mierlo 2015’ in te trekken.

Inleiding
Participatief werken is een organisatiebrede opgave binnen het begrotingsprogramma Organisatie. Een doel binnen deze opgave is de implementatie van de participatieverordening. Nieuw is dat de gemeenten op grond van de Wet versterking participatie op decentraal niveau, welke is opgenomen in lid 3 van artikel 150 Gemeentewet, verplicht zijn om vóór 1 januari 2027 over een participatieverordening te beschikken waarin het zogenoemde ‘uitdaagrecht’ is opgenomen, het ‘right to challenge’. Hiermee wordt bijgedragen aan een zorgvuldige en transparante werkwijze waarbij inwoners, ondernemers en maatschappelijke partijen de mogelijkheid krijgen om actief mee te denken, mee te praten en mee te doen bij gemeentelijk beleid en de uitvoering van gemeentelijke taken. De ‘Participatieverordening gemeente Geldrop-Mierlo 2026’ wordt ter vaststelling aan u voorgelegd (verder: de participatieverordening). Met deze verordening wordt een juridisch en beleidsmatig kader geboden voor de toepassing van participatie binnen de gemeente.

Daarnaast zal binnen de opgave 'Participatief werken' er de komende jaren geïnvesteerd worden in de werkwijze van participatief werken. Onderdeel daarvan is de 'leidraad participatie bij ruimtelijke initiatieven', deze is door middel van een raadsinformatiebrief 24 september 2024 met u gedeeld. Deze leidraad maakt nu geen onderdeel uit van dit raadsvoorstel. Deze zal na gesprek met de raad worden geactualiseerd en niet alleen voor ruimtelijke initiatieven.

Eerdere besluitvorming
- Participatie- en inspraakverordening Geldrop-Mierlo 2015’
- Leidraad participatie bij ruimtelijke initiatieven september 2024 (RI GM2024-2301724 Stand van zaken inwerkingtreding Omgevingswet)

Artikel 150 Gemeentewet schrijft voor dat de raad een verordening vaststelt waarin regels worden gesteld met betrekking tot de wijze waarop ingezetenen en belanghebbenden bij de voorbereiding, uitvoering en evaluatie van gemeentelijk beleid worden betrokken.

Aan deze formele verplichting werd al voldaan met de vaststelling van de ‘Participatie- en inspraakverordening Geldrop-Mierlo 2015’. Met de ‘Wet versterking participatie op decentraal niveau’ beoogt ook de regering een versterkte betrokkenheid van inwoners bij het lokale bestuur en een betere kwaliteit van de lokale democratie.
De nu voorliggende participatieverordening bouwt voort op deze eerdere verordening, maar beoogt ook een verdere verdieping van de participatie. Gemeenten moeten bewoners en belanghebbenden nu ook gaan betrekken bij de uitvoering en evaluatie van het gemeentelijk beleid.
Een ontwerp voor deze participatieverordening is toegelicht in de Commissie AZ op 9 april 2026 (Beeldvormend) en uitgewerkt naar aanleiding van het Breed Raadsprogramma 2026-2030 “Op weg naar een toekomstbestendig Geldrop-Mierlo". Het Breed Raadsprogramma onderschrijft het belang van een ‘gemeentebreed participatiekader’, waarbij inwoners vroegtijdig en op een transparante wijze worden betrokken bij beleidsvorming en gebiedsontwikkelingen, met bijzondere aandacht voor wijkgericht werken, samenwerking en het ondersteunen van initiatieven uit de samenleving. Als college willen wij u er op attenderen dat we in de terminologie spreken over een leidraad participatie. Waarover u 24 september 2024 reeds bent geïnformeerd met een raadsinformatiebrief. (RI GM2024-2301724 Stand van zaken inwerkingtreding Omgevingswet).

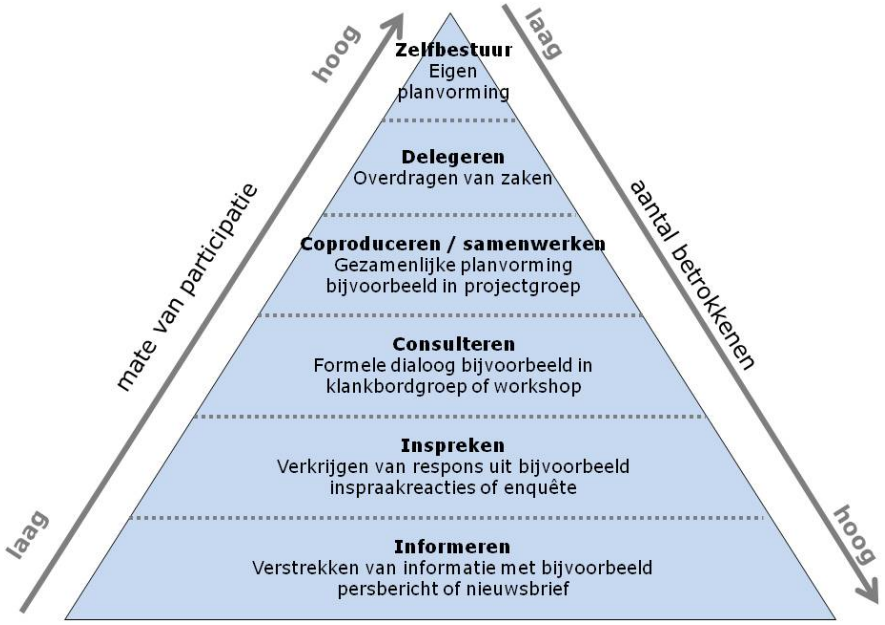
Wat willen we bereiken?
Invulling geven aan de wettelijke verplichting om een participatieverordening vast te stellen waarin ook het uitdaagrecht is opgenomen.
De uiteindelijke uitvoering in de praktijk is maatwerk. Goede participatie zorgt namelijk voor verbinding. Belangen en meningen van betrokkenen worden serieus meegenomen wat leidt tot betere plannen voor een verbonden, levendige en groene gemeente waar woongeluk en brede welvaart centraal staat.

Wettelijke basis voor participatie
Artikel 150 van de Gemeentewet gaat ervan uit, dat waar de raad kiest voor betrokkenheid in de vorm van inspraak, van de Uniforme Openbare Voorbereidingsprocedure (UOV) gebruik wordt gemaakt.[1] Dit betekent dat een ontwerpbesluit gedurende zes weken ter visie wordt gelegd. Gedurende deze termijn kan eenieder zienswijzen indienen. Vervolgens wordt een definitief besluit genomen, waarbij via een ‘Nota van zienswijzen’ wordt aangegeven wat met de ingekomen zienswijzen is gedaan.

Hieronder een aantal praktijkvoorbeelden:

[1] Afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht (ook wel de ‘uitgebreide procedure’ genoemd).

- Deze UOV-procedure is bijvoorbeeld vastgelegd in de door uw raad vastgestelde Afvalstoffenverordening, als het gaat om het aanwijzen van een locatie voor afvalinzameling (ondergrondse afvalcontainers).[2]
- Inspraak via deze UOV-procedure is ook voorgeschreven bij de vaststelling van instrumenten van de Omgevingswet, zoals de omgevingsvisie, het omgevingsplan en omgevingsprogramma's.
- Uw raad heeft ook al een lijst van gevallen vastgesteld van activiteiten waarvoor participatie verplicht is.[3] Vaak zal het daarbij ook gaan om gevallen waarin overeenkomstig artikel 16.65 lid 4 Omgevingswet ook de UOV van toepassing is.

Maar de waaier voor participatie is veel breder dan alleen die UOV-procedure, zoals hierboven weergegeven.

Participatie is maatwerk. In voorkomende gevallen is het gewenst dat inwoners intensiever worden betrokken bij de besluitvorming. Denk aan het organiseren van workshops, klankbordgroepen, informatieavonden, bewonersbrieven enz. Dit is mogelijk in de plaats van, maar eventueel ook in combinatie met de UOV-procedure.
In de bestaande praktijk wordt al veel gebruik gemaakt van verschillende vormen van participatie. De vaststelling van deze nieuwe verordening is aanleiding om het '*participatief werken*' binnen de organisatie breder onder de aandacht te brengen, te verdiepen en te

[2] https://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR738961.
[3] https://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR708147/1.

borgen. Verdere implementatie vraagt tijd en meer kennis bij ambtenaren, college en raad. Dit zal verder worden opgepakt binnen de de opgave participatief werken.

Nieuw is dat de gemeenten op grond van een nieuwe derde lid van artikel 150 Gemeentewet verplicht zijn om vóór 1 januari 2027 over een participatieverordening te beschikken waarin ook een zogenoemd ‘uitdaagrecht’ is opgenomen, het ‘right to challenge’.
Er wordt zoveel mogelijk aangesloten bij het VNG-model, dit heeft als voordeel dat er aandacht is besteed aan eenvoud, helderheid en toegankelijkheid. Uiteraard aangepast aan de wijze hoe wij binnen de gemeente Geldrop-Mierlo met onze inwoners, ondernemers en maatschappelijke instanties willen communiceren en participeren.

Argumenten
1.1 Het uitdaagrecht wordt geregeld
De wet verplicht gemeenten om vanaf 1 januari 2027 in de participatieverordening regels op te nemen over het uitdaagrecht. De verordening maakt duidelijk onder welke voorwaarden inwoners en maatschappelijke partijen een voorstel kunnen doen om een gemeentelijke taak over te nemen. Hiermee worden zowel ruimte voor initiatieven als duidelijkheid over de gemeentelijke verantwoordelijkheid geborgd.

1.2 De nieuwe verordening legt de geldende uitgangspunten en eisen voor participatie vast
De verordening bepaalt dat ieder bestuursorgaan zelf beslist of inwonersparticipatie wordt toegepast bij het eigen beleid. Er zijn ook situaties waarin participatie niet nodig of mogelijk is, bijvoorbeeld bij spoed of wettelijke beperkingen. Zo biedt de verordening een duidelijk juridisch kader voor zowel het gemeentebestuur als de inwoners.

1.3 Communicatie is onderdeel van de participatieverordening
In de opdracht aan het college is in het Breed raadsprogramma ‘Op weg naar een toekomstbestendig Geldrop-Mierlo 2026-2030' aangegeven uitgangspunten voor communicatie op te nemen. Met deze verordening maakt communicatie een vast onderdeel uit van het participatieproces. Zo wordt beschreven dat vooraf duidelijkheid wordt gegeven over doel, proces, planning van de besluitvorming en dat dit via de gemeentelijke website of via het Digitaal Stelsel Omgevingswet, en via ‘overheid.nl’ wordt bekendgemaakt.

1.4 De verordening borgt terugkoppeling en transparantie
De verordening borgt duidelijke verwachtingen vooraf en terugkoppeling achteraf. Het participatieplan geeft vooraf inzicht in doel, proces en besluitvorming. Na afloop wordt een openbaar eindverslag opgesteld, waarin ook wordt aangegeven hoe de inbreng wordt betrokken bij het verdere proces. Hiermee wordt invulling gegeven aan het uitgangspunt van de raad dat participatie vraagt om duidelijke verwachtingen, transparantie en terugkoppeling.

1.5 Evaluatie en monitoring worden structureel onderdeel van participatie

De werking van de leidraad participatie wordt periodiek geëvalueerd via de reguliere P&C-cyclus en de door de raad vastgestelde evaluatiemomenten. Op basis daarvan wordt beoordeeld of aanpassing van de leidraad rondom participatie en/of de participatieverordening wenselijk is.

Ook bij het uitdaagrecht worden vooraf afspraken gemaakt over evaluatie.
Daarmee wordt leren, evalueren en volgen van participatie structureel geborgd.

1.6 De gemeenteraad is bevoegd om de participatieverordening vast te stellen
De gemeenteraad is bevoegd de verordening vast te stellen. Het college besluit hierover niet zelf, maar legt hiervoor een voorstel aan de raad voor.

1.7 Met de vaststelling krijgt de gemeente een actueel en duidelijk juridisch kader voor inwonersparticipatie
De nieuwe participatieverordening biedt een actueel en eenduidig juridisch kader voor het moment waarop inwoners bij gemeentelijk beleid en besluitvorming kunnen worden betrokken. De verordening maakt duidelijk wanneer inwonersparticipatie aan de orde is en welke uitganspunten daarbij gelden.

Kanttekeningen
1.1 De participatieverordening moet goed geborgd worden
De verordening biedt het juridisch kader, maar goede participatie wordt uiteindelijk bepaald door de wijze waarop deze in de praktijk wordt uitgevoerd. Het is daarom belangrijk dat binnen de opgave '*Participatief werken*' aandacht wordt besteed aan de praktische toepassing binnen de organisatie. De verordening biedt hiervoor de basis, maar moet verder worden uitgewerkt in de leidraad participatie.

1.2 Participatie blijft maatwerk
Niet ieder onderwerp vraagt om dezelfde vorm of intensiteit van participatie. De aard en omvang van het onderwerp, de betrokken doelgroepen en de maatschappelijke impact kunnen verschillen. Binnen deze verordening is daarom ingezet op ruimte voor maatwerk. Daarbij is het natuurlijk wel van belang dat de keuzes die hierover worden gemaakt duidelijk worden gemotiveerd en vooraf duidelijk worden gemaakt aan de deelnemers. Zo biedt de verordening ruimte om diverse participatieniveaus en middelen in te zetten.

1.3 Raadgevend referendum voorbereiden in een afzonderlijke referendumverordening
Het raadgevend referendum, zoals genoemd in het Breed Raadsprogramma, kan niet worden geregeld via een participatieverordening. Een referendum is een ingrijpend instrument en leent zich niet als 'dagelijkse vorm' van participatie, als onderdeel van het reguliere beleidsproces.

De raad heeft wel een autonome bevoegdheid om een referendumverordening vast te stellen. Het moet bij zo'n referendum dan wel gaan over een zaak die tot de bevoegdheid van de gemeenteraad behoort. De wet sluit het gebruik van een bindend referendum door een gemeente voor de meeste van die taken uit. Een bindend referendum is op grond van de wet niet toegestaan over persoonlijke aangelegenheden, de gemeentelijke begroting, leges of over afwijking of wijziging van het omgevingsplan.
Een referendum moet niet te lichtvaardig worden ingezet, ook niet als het slechts om een raadgevend referendum gaat. De voorbereiding daarvan vergt een grote inspanning van de organisatie. Met een referendum zijn naast capaciteit ook hoge kosten gemoeid, vergelijkbaar met de kosten van een verkiezing. Het moet bij een referendum daarom wel 'ergens over gaan'. Een geslaagd voorbeeld hiervan vormt misschien het referendum dat Nuenen organiseerde over de onafhankelijkheid van deze buurgemeente.
Mocht zo'n ingrijpend keuzemoment zich voordoen, dan wordt een daarop toegesneden referendumverordening voorbereid, waarin de specifieke procedurele en organisatorische regels voor dat referendum worden vastgelegd.
Dan kan ook een concrete raming van de kosten onderdeel vormen van de motivering.

Wat gaan we daarvoor doen?
Implementatie van de verordening
Na vaststelling van de participatieverordening wordt deze binnen de organisatie geïmplementeerd. Het college zorgt voor de verdere uitwerking van de werkwijze en stelt waar nodig nadere regels en praktische hulpmiddelen vast. Binnen de organisatie wordt aandacht besteed aan de toepassing van de actuele werkwijze.

Invoering en bekendmaking
De verordening wordt bekendgemaakt en gepubliceerd op de voorgeschreven wijze.

Monitoring
De uitvoering van de verordening wordt gevolgd en in het jaarverslag beschreven. Op basis van de ervaringen kan de werkwijze waar nodig worden bijgesteld.

Communicatie
Na vaststelling van de participatieverordening wordt de verordening openbaar bekendgemaakt en gepubliceerd. De gemeentelijke organisatie, inwoners, ondernemers en maatschappelijke partijen worden geïnformeerd over participatie en het uitdaagrecht. Ook dient de informatie over het uitdaagrecht en het bijhorende formulier op de website geplaatst te worden.

In gesprek met raad, een goed samenspel
Het Breed Raadsprogramma onderschrijft het belang van een 'gemeentebreed participatiekader' (leidraad participatie), waarbij inwoners vroegtijdig en op een transparante wijze worden betrokken bij beleidsvorming en gebiedsontwikkelingen, met bijzondere

aandacht voor wijkgericht werken, samenwerking en het ondersteunen van initiatieven uit de samenleving.
In de komende maanden gaan we hier net als tijdens de beeldvormende raadsbijeenkomst in april 2025 verder met de raad over in gesprek. Naar aanleiding van dit gesprek kan het college aan de slag met de actualisatie van de leidraad participatie en mogelijk ook weer de verordening. Dit is onderdeel van de opgave participatief werken.

Wat mag het kosten?
Dit besluit heeft geen directe financiële gevolgen. De financiële consequenties worden per participatietraject beoordeeld en waar nodig afzonderlijk inzichtelijk gemaakt.

Duurzaamheid
N.v.t.

Burgerparticipatie
Deze verordening is gebaseerd op zowel interne als externe participatie. Het is van belang om ook na vaststelling van de verordening periodiek te toetsen in hoeverre de leidraad in de praktijk voldoende houvast biedt voor goede en effectieve participatie.

De jaarlijkse ‘Barometer Burgerparticipatie’ kan hierbij worden benut als instrument om ervaringen en ontwikkelingen te volgen. En natuurlijk, daar waar nodig, de verordening of de uitvoering daarvan bij te stellen.

Evaluatie
De werking van de leidraad participatie wordt periodiek geëvalueerd via de reguliere P&C-cyclus en de door de raad vastgestelde evaluatiemomenten. Op basis daarvan wordt beoordeeld of aanpassing van de leidraad rondom participatie en/of de participatieverordening wenselijk is.

Bijlage:

Nr.	Betreft
1.	Participatieverordening gemeente Geldrop-Mierlo 2026 (Raadsbesluit)

Geldrop, 3 november 2026

N.J.H. Scheltens
secretaris

ValidSigned door N. Scheltens
op 06-11-2026

J.C.J. van Bree
burgemeester

ValidSigned door J.C.J. van Bree
op 06-11-2026